

També ho és més en la forma masculina que no en la femenina, i més en la meitat Nord del Principat que en les terres de Migjorn. Cal dubtar que puguem partir de QUINTANA (VIA) terme dels campaments militars romans (Livi, Suetoni), aplicat a la via cinquena o central dels campaments, on solia trobar-se el mercat: que és en el que pensa segons sembla Prieto Bances, i el que accepta Rohlfs (*Le Gc.*, § 280); 1) perquè en romànic no queda rastre d'una idea de 'carret' ni de 'via de comunicació' en general, sinó només de 'camp, clos, partició d'un terreny', ço que ens condueix a 'quinta part d'una propietat', probablement resultant de partir la propietat d'un agricultor en el paratge ocupat per l'edificació del mas més els quatre quadrants de terreny circumdant corresponents als quatre punts cardinals; 2) perquè ni les dades d'Aetheria, ni de St. Isidor, ni del CGL ni les altres arcaïques en b. ll. no presenten rastre de la idea de 'via militar o altra via'; 3) perquè, sobretot en català (centre cabdal del mot en romànic) existeix un neutre o masculí QUINTANUM denegador franc del suposat ètímon femení a base de VIA. En efecte el cas de *quintano* 'camp llaurat vora un mas' en un doc. de 963 relatiu a Montoriol (Vallespir) que es llegeix a la col·lecció Moreau (veg. la cita en la monografia de l'*Onom. Cat.* relativa a aquest poble) sembla ser la dada més antiga en el baix llatí de Catalunya i fins crec que en el baix llatí de pertot (més antiga encara que la més antiga de *quintana* citada supra, la qual estant enmig d'una enumeració de plurals, es pot i es deu haver de pendre per un plural neutre llatí de *quintanum*).

Masculí important que continua més tard: «dono etiam tibi et tuis illos septem *chintanos* quos ego comparavi de Bernardo Adarrono in orta maris versus orientem», a. 1200 (Bna., *DBal.*); *quintans*, doc. Bna. S. XIV (*BABL* XI, 311); *quintano* doc. de 1438 en b. ll. cat. (Hinojosa, *Reg. Señ. Cat.*, p. 42). El significat és si fa no fa el mateix que el del cat. *quintana* detallat dalt; 10 però a tot el N. del Princ., i en domini ross., el masc., no menys arrelat a la top., és molt més freqüent que aquell i hi resta més viu com a apel·latiu. «S'havia trobat el cadavre del malaurat jove als *quintans* de part d'avall de Can Principi», MVayreda, *La Puny*. XVII, 267; id., *Sang Nova* I, xiii, 90; per les notes següents es veu com es tracta quasi sempre d'aqueixa proximitat, i encara és ben viva la forma plural en -ans: «*quintans*, feixes vora una masia», St. Bartomeu de Tenes (1953); «baixi pels *quintans*», encomana un vell de 70 anys a la porta d'un maset, St. Feliu de Buixalleu (1971); «els *quintans* del Cap-Baix» entre la casa d'aquest nom i Can Damont, Costoja (1960); «un *quintà* que ---», Muntanyola (1935), Besora de Rip. (1953).

Avui potser en cat. or. té més extensió (sobretot cap al N.) la forma de plural *els quintàs*: 11 «*quintar* <r muda> o femada: camp de més a vora de la masia, de mellor terra, que es fema y es conrea cada any, donant sempre bon esplet» segons el vallespirenc Bosch de la Trinxeria (*BAEC* XII, 233); deuen haver-

hi collaborat tres factors: el més decisiu potser, és el que es repeteix en el cas d'*andàs* pl.: influència dissimilatòria de l'altra nasal del mot, recolzant en l'oclusiva següent; la reducció de -N's a -s, avui només ross., tingué a l'Alta Edat Mitjana una àrea més gran que avui, com es veu per les romanalles toponòmiques (*Camós*, *Rabós* ROGATIONES, *Ermedàs* de Palafrugell i *Almadàs* de Campmany EREMITANES, *Caixàs*, amb ultracorreccions com *Falgons* <*Falgós* FILICOSUS, damunt Mieres, etc.); i una confusió morfològica amb *quintars* mesura de pes.

De tota manera el masculí no és pas estrany a d'altres regions, com Mall. (*às kintá*, un sementer de Mortitx, entre Lluç i Pollença, 1964). I que el mot terminava en -ANU i no pas -ARE acaben de provar-ho no sols el femení *quintana* sinó també els derivats: *quintanar* collectiu, MVayreda, *Puny.*, p. 215; en altres bandes +*quintaneda* 'conjunt dels camps adjacents a una masia' («llavors vaig veure la *kintánēda* del Massec i em vaig adonar que havia errat el camí», StAniol de Fin., 1968); +*quintanar* 'convertir en quintans d'un mas allò que n'era independent': «al costat de la Bassa-de-les-Ànimes (nom d'una masia) hi ha una propietat que la varen *akintáná*», Oristà (1935).

*Quina* 'conjunt de cinc persones' [1779, *DAG.*], 'de cinc fulls' (*Dfa.*), 'de cinc elements en un joc', del fem. sg. del ll. *quini* 'de cinc en cinc', cf. el cast. *quina*, DCEC I, 807a31ss.; *quinnaire*, *quinari*, *quinat*; *quinal* 'mesura de vi' [1307], «modios 3 de blad et *quinals* 4 de vi», 1045 (*Cart. de StCugat* II, 249), «iubeo dare --- ad ipsa canonica *kinals* tres de vino primo», doc. SdU, 1074; terme nàutic: «lo *quinal*: artemon, -onis», OPou (*TbPu.*, 71, i una altra definició li atribueix *AlcM*); «*quinal* de dos corrioles: garruca de dos rodajas o dispastos», Sanelo II, fº 45.

Del ll. vg. QUINIO, -ONIS, 'grup de cinc' ve el cast. i gall. *quión*, port. *quinhão*, anav. *kinio*, per als quals, DCEC I, 807b15ss. i DECH; del cast. sembla ser manllevat maestr. *quinyó*, idea a acceptar amb reserva atesa la data en què ja s'hi troba; d'aquest mot s'ha de separar el fr. *quignon* 'crostó de pa', que abans havia estat *coignon* i ve de CUNEUS, -ONE, i una evolució fonètica paral·lela sembla haver conduït a un ross. *quinyol* (ex. modern *AlcM*) 'tascó d'asclar llenya' que Alart (*InvLC* s. v. *quinyol*) vol llegir en un doc. de 1455 «un *cinyol* de ferre ab mig bernadàs», però suposo que el ms. deu dur-lo escrit *cuiyol* a interpretar *cuinyol*; en tot cas abans ja es troba *quinyol*, a. 1390 (malnom a Sallagosa), que també es pot interpretar com *kuinyól*, i el 1379 «tres *conyols* asclandi ligna»; *quinyola*.

CPt.: *Cinc-avi*. *Cinc-cents* [Desclot]; *cinccentista*; *cinccentè* o *cinccentèsim*. *Cincdits*. *Cinc-en-rama*. *Cincgallets*. *Cincllagues*. *Cincnervis*. *Cincmesó* o *cincmesi*. *Cinc-sous* 'quantitat reduïda que es dona, o es paga com a tribut' [1380], veg. *DAG.* i *AlcM*; en el vessant O. del Montseny (entre Matagalls, Collformic i el Brull, a gran altura) hi ha un gran replà de pastures magres, de poc rendiment, que en diuen el *Camp*